

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของรูปแบบการดำรงอยู่ของชุมชนกลางป่าโคก ตำบลนาโเส อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ได้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทีมวิจัยขอสรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนกับป่าในพื้นที่บ้านสันติสุข บ้านหนองแคน บ้านหนองผือน้อย ตำบลนาโเส

จากการศึกษาข้อมูลความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนกับป่าในพื้นที่ 3 ชุมชน ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน การจัดตั้งชุมชนกลางป่าโคกและการเปลี่ยนแปลงของ ของ 3 ป่าชุมชน คือ หนองหัวลิง, ปาดงขมิ้น และปาดงบักบอด และได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าในด้านเศรษฐกิจ สังคม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชน ป่า นา น้ำ ที่สัมพันธ์กับป่าครอบครัว คือ อาหารป่า ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การเลี้ยงสัตว์ ยาสมุนไพร การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การหาของป่า การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีการศึกษาความสัมพันธ์จากอดีตปัจจุบันที่ของวิถีชีวิตของคนในชุมชนข้อมูลเชิงปริมาณ ความหนาแน่นของทรัพยากรในเขตป่า 3 ชุมชน พื้นที่ป่าในปัจจุบัน และการปลูกป่า นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาภูมิปัญญาในการดำรงอยู่ของชุมชนกลางป่าโคก เช่น การดูเห็ดที่ไม่มีพิษ การแก้พิษเห็ด การดูแมลงที่กินได้ การดูแมลงที่เป็นพิษเครื่องมือในการจับสัตว์ เทคนิคการเดินทางเข้าป่าในเวลากลางคืน นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งแบบสอบถามและลงพื้นที่สำรวจป่า โดยได้ลงพื้นที่จัดกิจกรรมเดินสำรวจป่าชุมชนบ้านหนองแคน พื้นที่ปาดงบักบอด กิจกรรมเดินสำรวจป่าชุมชนบ้านหนองผือน้อย พื้นที่ป่าบ้านหนองหัวลิง กิจกรรมเดินสำรวจป่าชุมชนบ้านสันติสุข พื้นที่ปาดงขมิ้น

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมูลค่าและคุณค่าของป่าธรรมชาติกับการปลูกพืชเศรษฐกิจ

จากการศึกษาเปรียบเทียบมูลค่าและคุณค่าของป่าธรรมชาติกับการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้มีการศึกษาสาเหตุและปัจจัยเอื้อต่อความเปลี่ยนแปลงของป่าชุมชนในส่วนของป่าครอบครัว คือ 1.กระแสพืชเศรษฐกิจ 2. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชน 3.ปัจจัยการผลิตและค่าครองชีพที่สูงขึ้น 4.ความเจริญทางเทคโนโลยี 5.การขาดจิตสำนึก และได้มีการสำรวจความหนาแน่นของทรัพยากรตามแต่ละประเภท เช่น 1.ประเภทเห็ด 2.ประเภทสัตว์ป่า 3.ประเภทแมลง 4.ประเภทสมุนไพร 5.ประเภทไม้ยืนต้น 6.ประเภทมันป่า 7.ประเภทผลไม้ป่า 8.ประเภทผักป่า ซึ่งจะมีการสำรวจถึงประเภทของทรัพยากรแต่ละชนิด ในด้านลักษณะ ประโยชน์ และมูลค่ากิน/ขาย มูลค่าและคุณค่าของป่าธรรมชาติ(ป่าครอบครัว) ในรอบปี การศึกษาเปรียบเทียบมูลค่าและคุณค่าของทรัพยากรจากป่า 3 ชุมชน บ้านหนองผือน้อย ชุมชนบ้านหนองแคน ชุมชนบ้านสันติสุข หมู่บ้านละ 10 ครอบครัว รวม 30 ครอบครัว สรุปมูลค่าของรายได้ที่เกิดจากการหาของป่าในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ของชาวบ้านในชุมชน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมูลค่าและคุณค่าของป่าธรรมชาติ

สรุปมูลค่าของรายได้ที่เกิดจากการหาของป่าใน 3 ชุมชนชุมชน ในประเภท เห็ดป่า สัตว์ป่า แมลงป่า สมุนไพร มันป่า ผลไม้ป่า ผักป่า คิดเป็นมูลค่าเพื่อการบริโภค จำนวน 124,340 บาท คิดเป็นมูลค่าเพื่อขาย 370,780 บาท รวม 495,120 บาทต่อรอบปี

3. เพื่อสร้างรูปแบบการเพิ่มคุณค่าของป่าธรรมชาติ (ป่าครอบครัว) เพื่อการดำรงอยู่ของป่าโคก

ทีมวิจัยได้ร่วมกันค้นหารูปแบบการดำรงอยู่ของป่าชุมชนโดยจัดเวทีระดมแนวคิด จนสุดท้ายผลสรุปได้รูปแบบอยู่ 4 รูปแบบที่น่าจะเป็นต้นแบบและนำไปขยายผลไปยังชาวบ้านที่ป่าครอบครัวใน 3 ชุมชน คือ

รูปแบบที่1 การอนุรักษ์พื้นที่ป่าธรรมชาติเดิมไว้ทั้งหมด และปลูกเสริมในบางส่วน

รูปแบบที่2 การปลูกพืชผสมผสานแซมป่าธรรมชาติ(วนเกษตร)

รูปแบบที่3 การปลูกพืชเศรษฐกิจบางส่วน และให้มีป่าธรรมชาติเหลือไว้บางส่วนไว้ใช้ประโยชน์

รูปแบบที่ 4 การปลูกป่าหรือไม้ผลแซมช่องว่างระหว่างแถวของพืชเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการวางแผนการจัดการภายหลังพืชเศรษฐกิจหยุดให้ผลผลิตแล้ว ให้ได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชแซม

เพื่อให้การสร้างรูปแบบทั้ง 4 รูปแบบมีการขยายผลไปยังชาวบ้านที่มีป่าครอบครัวทั้ง 3 ชุมชน จึงได้มีการดำเนินกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การสร้างรูปแบบทั้ง 5 รูปแบบ คือ

- 1.กิจกรรมการศึกษาดูงานหรือรูปแบบการปลูกพืชเศรษฐกิจกลางป่า
- 2.กิจกรรมการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ/ป่าครอบครัว ผ่านวิถีดนตรีชุมชน
- 3.กิจกรรมการปลูกจิตสำนึกรักษ์ป่าธรรมชาติป่าครอบครัวใน3ชุมชน
- 4.กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวศึกษาดูงานป่าธรรมชาติป่าครอบครัวเชิงอนุรักษ์ใน 3 ชุมชน
- 5.กิจกรรมเยาวชนยุวชนในชุมชนเป้าหมายและชุมชนข้างเคียงให้เกิดสำนึกป่าชุมชน/ป่าครอบครัว

คณะผู้จัดทำ